

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Ἀντικείμενον καὶ σκοπὸς τῆς Ψυχολογίας.

Θέματα, μετὰ τὰ ὁποῖα ἀσχολεῖται σήμερον ἡ Ψυχολογία, εἶναι π.χ. τὰ ἐξῆς: πῶς βλέπομεν τὰ χρώματα καὶ ἀκούομεν τοὺς ἤχους, πῶς λειτουργεῖ ἡ φαντασία μας, πῶς ἐνθυμούμεθα καὶ πῶς λησμονοῦμεν ὅσα διετῆρει μέχρι τινὸς ἡ μνήμη μας, τί εἶναι προσοχή, τί εἶναι συγκινήσεις, πῶς διὰ τῆς νοήσεως ἀποκτῶμεν βαθμιαίως γνώσεις, πῶς ἐνεργεῖ ἡ βούλησίς μας κ.ο.κ. Αἱ ἐντυπώσεις καὶ αἱ συγκινήσεις, τὰ διανοήματα καὶ αἱ ἐπιθυμίαι λέγονται **φαινόμενα ψυχικά**.

Φαινόμενα γενικῶς λέγονται ὅσα συμβαίνουν εἰς τὸν κόσμον καὶ γίνονται ἀντίληπτά. Ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται φύσει τὴν περιέργειαν νὰ μελετήσῃ καὶ νὰ ἐρμηνεύσῃ τὰ φαινόμενα. Τὴν ἀκριβῆ καὶ συστηματικὴν γνῶσιν τῶν φαινομένων ὀνομάζομεν Ἐπιστήμην.

Τὰ φαινόμενα διακρίνομεν εἰς **φυσικά καὶ ψυχικά**.

Φυσικά λέγονται ὅσα συμβαίνουν εἰς τὸν περιστοιχίζοντα ἡμᾶς κόσμον ἢ καὶ εἰς τὸ ἴδιον ἡμῶν σῶμα, ἀλλὰ ὑποπίπτουν εἰς τὴν ἄμεσον ἀντίληψιν παντός, ὅστις ἔχει τὴν ἰκανότητα καὶ τὰ ἀνάλογα μέσα τῆς παρατηρήσεως. Ἡ πτώσις ἐνὸς λίθου ἢ ἡ ἔκλειψις ἐνὸς ἀστέρος, ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵματος ἢ ἡ ἔκκρισις ἐνὸς ἀδένοσ εἶναι φαινόμενα φυσικά (τὰ δύο τελευταῖα λέγονται εἰδικώτερον καὶ φυσιολογικά, διότι συμβαίνουν μόνον εἰς ζῶντας ὀργανισμούς).

Ἐκτὸς τῶν φαινομένων τούτων ὑπάρχουν καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα τελοῦνται μὲν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς, ἄμεσον ὅμως ἀντίληψιν αὐτῶν ἔχει μόνον ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος τὰ αἰσθάνεται καὶ οὐδεὶς ἄλλος πλὴν αὐτοῦ. Τοιαῦτα φαινόμενα εἶναι αἱ ἐντυπώσεις καὶ αἱ συγκινήσεις, τὰ διανοήματα καὶ αἱ ἐπιθυμίαι καὶ τὰ ὅμοια πρὸς αὐτά. Περὶ τῶν φαινομένων τούτων λέγομεν ὅτι διενεργοῦνται ἐν τῇ **συνειδήσει** ἡμῶν (γεγονότα τῆς συνειδήσεως). Μόνον ὁ ἄνθρωπος ἐντὸς τοῦ ὁποίου συμβαίνουν τὰ γεγονότα ταῦτα, ἔχει ἄμεσον ἀντίληψιν αὐτῶν. Οἱ ἄλλοι δύνανται νὰ ἀντιληφθοῦν αὐτά, ἀλλ' ἐμμέσως, διὰ τῶν δια-

φόρων δηλ. ἐξωτερικῶν τρόπων (χειρονομιῶν, μορφασμῶν, κινήσεων, λόγου κτλ.), δι' ὧν ἐκφράζομεν ὅσα αἰσθανόμεθα. Τὰ φαινόμενα ταῦτα ὀνομάζουσι **ψυχικά**.

Τὰ ψυχικά φαινόμενα ἔχουσι τοῦτο τὸ ἰδιαίτερον γνώρισμα, ὅτι **ἀναφέρονται πάντοτε εἰς ἓν ψυχικὸν ὑποκείμενον, εἰς τὸ 'Εγώ**, ἐντὸς τοῦ ὁποίου τελοῦνται. Αἱ ἐντυπώσεις καὶ αἱ συγκινήσεις, τὰ διανοήματα καὶ αἱ ἐπιθυμίαι προϋποθέτουσι πάντοτε ἓν ἔμψυχον ὄν, ἓν ὑποκείμενον, τοῦ ὁποίου εἶναι ἐνέργειαί καὶ καταστάσεις ἐσωτερικαί. Ἄνευ τῆς σχέσεώς των πρὸς τὸ κέντρον τοῦτο τῆς ψυχικῆς ζωῆς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ νοηθοῦν. Αἱ συγκινήσεις π.χ. εἶναι πάντοτε συγκινήσεις **τινός**, καταστάσεις δηλ. ἐνὸς προσώπου, τὸ ὁποῖον ζῆ με αὐτὰς τὴν ἐσωτερικὴν ψυχικὴν του ζωὴν. Ὁμοίως καὶ τὰ ἄλλα ψυχικά φαινόμενα ἀναφέρονται πάντοτε πρὸς ἓν 'Εγώ καὶ ἀποτελοῦν τὰς ψυχικὰς αὐτοῦ ἐκδηλώσεις. Ἀντιθέτως τὰ φυσικά φαινόμενα οὐδεμίαν τοιαύτην σχέσιν παρουσιάζουσι : εἶναι ἐνέργειαί καὶ καταστάσεις **ὕλικῶν ἀντικειμένων**.

Μὲ τὴν ἔρευναν τῶν φυσικῶν φαινομένων ἀσχολοῦνται αἱ λεγόμεναι **Φυσικαὶ Ἐπιστῆμαι**. Τὰ ψυχικά φαινόμενα μελετᾷ καὶ ἐρμηνεύει ἡ **Ψυχολογία**.

Σκοπὸς τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν εἶναι : α) νὰ περιγράψουσι με ἀκρίβειαν τὰ φυσικά φαινόμενα καὶ τὴν πορείαν αὐτῶν· β) ν' ἀναλύσουσι τὰ σύνθετα εἰς ἄλλα ἀπλᾶ καὶ νὰ κατατάξουσι αὐτὰ συστηματικῶς· καὶ γ) νὰ ἐξακριβώσουσι τὰς ὑπαρχούσας μεταξὺ των σχέσεις καὶ ν' ἀνακαλύψουσι τοὺς διέποντας αὐτὰ νόμους. Τὸ ἔργον τοῦτο ἀποκαλοῦμεν ἐρμηνείαν τῶν φυσικῶν φαινομένων. Καὶ τῆς Ψυχολογίας ὁ σκοπὸς εἶναι τριπλοῦς : α) προσπαθεῖ νὰ περιγράψῃ ἀκριβῶς τὰ διάφορα ψυχικά φαινόμενα καὶ τὴν ἰδιαίτεράν ἐνὸς ἐκάστου πορείαν· β) ν' ἀναλύσῃ τὰ σύνθετα εἰς ἄλλα ἀπλούστερα καὶ νὰ κατατάξῃ αὐτὰ εἰς διαφόρους κατηγορίας ἀναλόγως τῆς φύσεώς των· καὶ γ) ν' ἀνεύρηται τὰς ὑπαρχούσας μεταξὺ τῶν φαινομένων τούτων σχέσεις καὶ ν' ἀνακαλύψῃ τοὺς νόμους, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπακούουσι. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ Ψυχολογία προσπαθεῖ νὰ ἐρμηνεύσῃ τὰ ψυχικά φαινόμενα.

2. Ἡ Ψυχολογία ὡς Ἐπιστήμη.

Εἰς παλαιότερους χρόνους ἢ περὶ τὴν ψυχὴν ἔρευνα δὲν εἶχε σκοπὸν τὴν μελέτην τῶν ψυχικῶν φαινομένων, ἀλλὰ τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων

τῆς ὑπάρξεως, τῆς φύσεως καὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς. Ἀπετέλει δηλ. ἡ Ψυχολογία μέρος τῆς Φιλοσοφίας καθόλου καὶ ἔχει χωριστὴν ἐπιστήμην.

Τὰ ζητήματα ταῦτα τῆς φιλοσοφικῆς Ψυχολογίας ἐξήτασαν συστηματικῶς τὸ πρῶτον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες φιλόσοφοι καὶ ἰδίᾳ ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης. Κατὰ τὸν Πλάτωνα ἡ ψυχή εἶναι ὄν ἀυθιπόστατον, θείας φύσεως καὶ ἀθάνατον. Αὐτὸς πρῶτος διέκρινε τὰς ψυχικὰς λειτουργίας εἰς τρία γένη : τὸ λογιστικόν, τὸ θυμοειδές καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν. Θὰ ἴδωμεν κατωτέρω ὅτι καὶ σήμερον κατατάσσονται τὰ ψυχικὰ φαινόμενα εἰς τρεῖς κατηγορίας. Διεξοδικώτερον ἐπραγματεύθη περὶ ψυχῆς εἰς τὸ ὁμώνυμον σύγγραμμά του ὁ Ἀριστοτέλης ἐν αὐτῷ κάμνει λόγον περὶ δυνάμεων τῆς ψυχῆς, αἰσθήσεων, φαντασίας, νοήσεως, συναισθημάτων καὶ βουλήσεως.

Μέχρι περίπου τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος οἱ φιλόσοφοι κατεβίβοντο νὰ λύσουν διὰ μόνης τῆς σκέψεως τὰ προβλήματα τὰ σχετικὰ μετὰ τὴν φύσιν καὶ τὰς λειτουργίας τῆς ψυχῆς. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ὅμως αὐτῆς καὶ ἡ Ψυχολογία ἤρχισε νὰ υἱοθετῇ τὰς μεθόδους τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν, δηλ. τὴν παρατήρησιν καὶ τὸ πείραμα, καὶ νὰ γίνεται ἐπιστήμη αὐτοτελής. Τὰς ἐπιστημονικὰς βάσεις τῆς Ψυχολογίας ἔθεσαν οἱ φυσιολόγοι Ἰωάννης Μύλλερ (Müller, 1801 - 1858) καὶ Ἐρνέστος Βέμπερ (Weber, 1795 - 1878) καὶ ὁ φυσικὸς Χέλμολτς (Helmholtz, 1821 - 1895). Γενέθλιον ὅμως ἔτος τῆς ἐπιστημονικῆς Ψυχολογίας θεωρεῖται τὸ 1860. Κατ' αὐτὸ ἐδημοσιεύθη τὸ σύγγραμμά τοῦ Γουσταύου Φέχνερ (Fechner, 1801 - 1887) : « Στοιχεῖα τῆς Ψυχοφυσικῆς ». Ὁ Φέχνερ πρῶτος μετεχειρίσθη τὸ πείραμα εἰς ψυχολογικὰς ἐρεῦνας. Κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Φέχνερ ἔκαμε τὰς ψυχολογικὰς ἐρεῦνας τοῦ ὁ Γουλιέλμος Βούντ (Wundt, 1832 - 1920), ὁ πρῶτος μέγας ψυχολόγος, ὅστις τῷ 1876 ἐξέδωκε τὸ θεμελιῶδες ψυχολογικὸν σύγγραμμά του : « Στοιχεῖα τῆς Πειραματικῆς Ψυχολογίας » καὶ ἴδρυσε τῷ 1878 τὸ πρῶτον ψυχολογικὸν ἐργαστήριον ἐν Λειψία. Ἐκτοτε ἰδρύθησαν εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ πεπολιτισμένα κράτη ψυχολογικὰ ἐργαστήρια καὶ πολλοὶ διαπρεπεῖς ἐπιστήμονες ἠσχολήθησαν μετὰ τὴν Ψυχολογίαν, ἥτις, ἂν καὶ νεωτάτη ἐπιστήμη, ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ, κατὰ τὴν μόλις τριῶν τετάρτων αἰῶνα ζωῆς τῆς, πολύτιμα πορίσματα, διὰ τῶν ὁποίων ἐρμηνεύονται ποικίλα φαινόμενα τοῦ ψυχικοῦ βίου.

Σήμερον ἡ ἐπιστημονικὴ Ψυχολογία περιορίζεται ἀποκλειστικῶς

εἰς τὴν ἔρευναν τῶν **ψυχικῶν φαινομένων**. Μὲ τὰ προβλήματα τῆς φύσεως καὶ τῆς μετὰ θάνατον τύχης τῆς ψυχῆς, ὡς καὶ τῶν σχέσεων μεταξὺ σώματος καὶ ψυχῆς, ἀσχολεῖται ἡ φιλοσοφικὴ Ψυχολογία, ἣτις ἀποτελεῖ μέρος τῆς Μεταφυσικῆς.

3. Αἱ μέθοδοι τῆς Ψυχολογίας.

Δύο εἶναι αἱ μέθοδοι τῆς Ψυχολογίας ὡς ἐπιστήμης : ἡ **παρατήρησις** καὶ τὸ **πείραμα**. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ Ψυχολογία καλεῖται ἐμπειρικὴ ἢ (εἰδικῶς ἀπὸ τοῦ πειράματος) πειραματικὴ.

Ἡ παρατήρησις εἶναι διττὴ : παρατήρησις ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν ἢ **αὐτοπαρατηρησία** καὶ παρατήρησις ἐπὶ τῶν ἄλλων ἢ **ἑτεροπαρατηρησία**. Κυριωτέρα καὶ σπουδαιότερα εἶναι ἡ πρώτη : ἡ αὐτοπαρατηρησία. Ἀφοῦ, ὡς λέγομεν ἄνωτέρω (§1), ἄμεσον ἀντίληψιν τῶν ψυχικῶν φαινομένων ἔχει μόνον ὁ ἄνθρωπος, εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ ὁποίου συμβαίνουν τὰ φαινόμενα ταῦτα, μόνον ἐφ' ἡμῶν τῶν ἰδίων δυνάμεθα ἀσφαλέστερον νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν πορείαν τῶν ψυχικῶν φαινομένων καὶ νὰ μελετήσωμεν τὴν φύσιν καὶ τὰς ποικιλίας των. Πρώτη λοιπὸν καὶ κυρία πηγὴ τῶν ψυχολογικῶν εἰδήσεων εἶναι ἡ αὐτοπαρατηρησία. Ὁ διὰ τῆς αὐτοπαρατηρησίας μελετῶν τὰ ψυχολογικὰ φαινόμενα πρέπει νὰ ἔχη τὴν ἀπαιτουμένην ὀξυδέρκειαν, εἰλικρίνειαν καὶ πραγματικὸν ἐνδιαφέρον πρὸς προαγωγὴν τῆς ἐπιστήμης, νὰ ἔχη δηλ. ἰδιοφυῖαν ψυχολόγου.

Τὰ πορίσματα τῆς αὐτοπαρατηρησίας συμπληροῦμεν καὶ διορθοῦμεν διὰ τῆς παρατηρήσεως τῶν ὁμοίων μας.

Τὰ ψυχικὰ φαινόμενα, τὰ ὁποῖα συμβαίνουν ἐντὸς μιᾶς ἄλλης συνειδήσεως, ἀντιλαμβανόμεθα ἐμμέσως, ἢτοι διὰ τῶν διαφόρων τρόπων τῆς ἐξωτερικεύσεως αὐτῶν. Ἐκ τῶν ποικίλων ἐκφράσεων, τὰς ὁποίας γνωρίζομεν, διότι κατὰ τὸν αὐτὸν ἢ καθ' ὅμοιον περίπτου τρόπον ἐξωτερικεύομεν καὶ ἡμεῖς τὰς ἰδικὰς μας ψυχικὰς καταστάσεις, ἀντιλαμβανόμεθα ὅσα συμβαίνουν εἰς τὴν συνείδησιν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Διὰ νὰ γνωρίσῃ λοιπὸν ὁ ψυχολόγος τὰ γεγονότα τοῦ ψυχικοῦ βίου, δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν παρατήρησιν τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀλλὰ παρατηρεῖ καὶ τοὺς ἄλλους, οἱ ὁποῖοι ἐξωτερικεύοντες τὰς ψυχικὰς καταστάσεις καὶ ἐνεργείας των ἀποκαλύπτουν εἰς τὸν ἐρευνητὴν διαφόρους οὐσιώδεις ποικιλίας καὶ ἰδιορρυθμίας τῆς ψυχικῆς ζωῆς, διὰ τῶν ὁποίων οὗτος συμπληρώνει ἢ καὶ διορθώνει

τάς ἀρχικῶς διὰ τῆς αὐτοπαρατηρησίας ἀποκτηθείσας γνώσεις του.

Ἐκτὸς τῆς παρατηρήσεως ἡ Ψυχολογία μεταχειρίζεται καὶ τὸ πείραμα. Διὰ τοῦ πειράματος (δὲν ἀναμένομεν νὰ συμβῶσι κατὰ τύχην, ἀλλὰ) προκαλοῦμεν κατὰ βούλησιν τὰ πρὸς μελέτην ψυχικὰ φαινόμενα, διὰ νὰ ἐρευνήσωμεν ἐπισταμένως καὶ νὰ προσδιορίσωμεν **διὰ τῆς μετρήσεως** με ἀκρίβειαν τοὺς ὅρους των. Τὸ πείραμα λοιπὸν εἶναι τελειότερα παρατηρήσεις. Εἰς τὰ ψυχολογικὰ ἐργαστήρια μεταχειρίζομεθα καὶ διάφορα ὄργανα, διὰ τῶν ὁποίων καθίσταται δυνατὴ ἡ μέτρησις καὶ ἡ μεθοδικὴ ἀνάλυσις τῶν ὄρων, ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἐκτυλίσσεται τὸ ὑπὸ μελέτην φαινόμενον.

Ὁ ψυχολογικὸς πειραματισμὸς γίνεται εἴτε ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν, εἴτε ἐπὶ τῶν ἄλλων. Διὰ τοῦ πειραματισμοῦ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν ἀνοίγεται εὐρὺς ὄριζων εἰς τὴν αὐτοπαρατηρησίαν. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐπὶ τῶν ἄλλων πειραματισμὸς στηρίζεται κατὰ μέγα μέρος ἐπὶ τῆς αὐτοπαρατηρησίας. Βεβαίως δυνάμεθα νὰ μελετήσωμεν τὰς ψυχικὰς ἐκδηλώσεις ἐπὶ τῶν παντοίων ἐκφράσεων, τὰς ὁποίας παρουσιάζει κατὰ τὰς στιγμὰς τοῦ πειράματος τὸ πρόσωπον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου πειραματιζόμεθα. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὸ μέγα χάρισμα τοῦ λόγου, δύναται δὲ δι' αὐτοῦ νὰ διατυπώσῃ με τὰς λεπτοτέρας τῶν ἀποχρώσεων τὰ ψυχικὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα συμβαίνουν εἰς τὴν συνείδησίν του, διὰ τοῦτο συνήθως προκαλοῦμεν τὸ πρόσωπον, ἐφ' οὗ πειραματιζόμεθα, νὰ ἀνακρίνη τὸν ἑαυτὸν του καὶ νὰ ἐκθέσῃ εἰς ἡμᾶς μετὰ τὸ πείραμα τί ἀκριβῶς ἐδοκίμασε ψυχικῶς. Κατὰ τὸν πειραματισμὸν λοιπὸν, εἴτε ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν, εἴτε ἐπὶ τῶν ἄλλων, στηρίζομεθα κυρίως ἐπὶ τῆς αὐτοπαρατηρησίας.

Ὁ πειραματισμὸς ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔχει μεγάλην σημασίαν, διότι δι' αὐτοῦ βασανίζομεν καὶ συμπληροῦμεν τὰς γνώσεις, τὰς ὁποίας ἀποκτῶμεν διὰ τῆς αὐτοπαρατηρησίας ἢ διὰ τοῦ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν πειραματισμοῦ. Τὰ πρόσωπα, ἐπὶ τῶν ὁποίων πειραματίζεται ὁ ψυχολόγος, ἀγνοοῦν τὰς προθέσεις καὶ τὰς προσδοκίας του, διὰ τοῦτο καὶ αἱ μαρτυρίαι των εἶναι λίαν ἀξιόλογοι. Ἐπίσης διὰ τοῦ πειραματισμοῦ ἐπὶ πολλῶν προσώπων ἐλέγχομεν τὰς γενομένας ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν παρατηρήσεις καὶ ἀποφεύγομεν ν' ἀναγάγωμεν μεμονωμένας περιπτώσεις τῆς ἀτομικῆς μας ψυχικῆς ζωῆς εἰς γενικὸν κανόνα.

4. Κλάδοι τῆς Ψυχολογίας.

Ἡ Ψυχολογία ἐξετάζει τὰς ψυχικὰς ἐκδηλώσεις ὄχι μόνον τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ τῶν ζώων. Ὄταν δὲ ἐρευνᾷ τὸν ψυχικὸν βίον τοῦ

άνθρωπου, όχι μόνον ἐξετάζει τὸν ἄνθρωπον κατὰ φύλον καὶ εἰς ἓν ἐκαστον τῶν σταδίων τῆς ἡλικίας του χωριστά, ἀλλὰ προσπαθεῖ νὰ ἐξακριβώσῃ καὶ νὰ καθορίσῃ τὰς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἀτομικὰς διαφοράς.

Ἀντικείμενον ἐπίσης τῆς Ψυχολογίας εἶναι καὶ αἱ ψυχικαὶ ἐκδηλώσεις, τὰς ὁποίας παρουσιάζουν οἱ ἄνθρωποι, ἐν ὅσῳ καὶ καθ' ὅσον δρῶσιν ἐντὸς ομάδων ἢ ἔχουν ὀργανωθῆ εἰς κοινωνίας, ἐπαγγελματικὰς τάξεις κτλ., ὡς καὶ τὰ συνθετώτερα φαινόμενα τοῦ ψυχικοῦ βίου, τὰ ὁποῖα προϋποθέτουν τὴν κοινωνικὴν συμβίωσιν τῶν ἀνθρώπων, ἥτοι ἡ γλῶσσα, οἱ μῦθοι, τὰ ἔθνη καὶ ἔθιμα καὶ τὰ τοιαῦτα. Τέλος ἡ Ψυχολογία δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ ψυχικοῦ βίου τοῦ κανονικοῦ, δηλ. τοῦ ψυχικῶς ὑγιοῦς ἀνθρώπου, ἀλλὰ ἐξετάζει καὶ τὰς ψυχικὰς νόσους καὶ ἀνωμαλίας.

Ἀναλόγως τοῦ ἰδιαιτέρου ἀντικειμένου τῶν ἐρευνῶν τῆς ἡ Ψυχολογία διαιρεῖται εἰς κλάδους. Ἐν πρώτοις διαιρεῖται: Α') εἰς **Ψυχολογίαν τοῦ κανονικοῦ ψυχικοῦ βίου καὶ Β')** εἰς **Ψυχολογίαν τοῦ ἀνωμάλου ψυχικοῦ βίου ἀνθρώπων καὶ ζώων** (Ψυχοπαθολογίαν). Ἡ πρώτη, ἡ λεγομένη κανονικὴ Ψυχολογία, ἡ ἐρευνᾷ τὰς ψυχικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ μεμονωμένου ἀτόμου καὶ λέγεται **ἀτομικὴ Ψυχολογία** ἢ ἀσχολεῖται μὲ τὰ ψυχικὰ φαινόμενα, τὰ ὁποῖα παρουσιάζονται εἰς τὴν καθ' ὁμάδας ζωὴν τῶν ἀνθρώπων, καὶ τότε λέγεται **ὁμαδικὴ Ψυχολογία**. Ἡ ἀτομικὴ Ψυχολογία ὑποδιαιρεῖται εἰς τρεῖς κλάδους: 1) εἰς τὴν **Ψυχολογίαν τοῦ ἀνθρώπου**, 2) εἰς τὴν **Ψυχολογίαν τῶν ζώων καὶ 3)** εἰς τὴν **Συγκριτικὴν Ψυχολογίαν**, ἡ ὁποία συγκρίνει ἄνθρωπον καὶ ζῶα καὶ διερευνᾷ τὰς μεταξὺ τῶν διαφοράς εἰς τὰς διαφόρους βαθμίδας τῆς ψυχικῆς τῶν ἐξελίξεως. Ἡ Ψυχολογία πάλιν τοῦ ἀνθρώπου εἶναι α) **Γενικὴ**, ἀναφέρεται δηλαδή, εἰς τὸν ψυχικὸν βίον τοῦ ἐνήλικος ἀνθρώπου γενικῶς· β) **Εἰδική**, ὅταν ἐξετάζῃ τὰς ψυχικὰς ἐκδηλώσεις εἰς διάφορα στάδια τῆς ἡλικίας (Ψυχολογία τοῦ παιδός, τοῦ ἐφήβου, τοῦ γέροντος) καὶ χωριστὰ εἰς ἑκάτερον τῶν φύλων (τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα) καὶ γ) **τῶν ἀτομικῶν διαφορῶν**, ἀσχολεῖται δηλ. μὲ τὴν διαπίστωσιν καὶ τὸν καθορισμὸν τῶν μεταξὺ τῶν ἀτόμων ψυχικῶν διαφορῶν.

Καὶ ἡ ὁμαδικὴ Ψυχολογία ἄλλοτε ἐξετάζει τὰς ἰδιαιτέρας ψυχικὰς ἐκδηλώσεις, τὰς ὁποίας παρουσιάζει τὸ ἄτομον ὄχι μεμονωμένον, ἀλλὰ μέσθ' εἰς εὐρὴ ἢ περιορισμένον πλῆθος ὁμοίων του (**Ψυχολογία τῆς ομάδος**), ὡς καὶ τὰ συνθετώτερα ἐκεῖνα φαινόμενα τοῦ ψυχικοῦ βίου, τὰ

ὅποια προϋποθέτουν τὴν κοινωνικὴν συμβίωσιν τῶν ἀνθρώπων, ἤτοι ἐξετάζει τὴν γλῶσσαν, τοὺς μύθους, τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα κτλ. (**Ψυχολογία τῶν λαῶν**) καὶ λέγεται **κοινωνική**· ἄλλοτε πάλιν διερευνᾷ τὰς μεταξὺ λαῶν καὶ φυλῶν διαφορὰς καὶ λέγεται **ἐθνολογική**· ἄλλοτε τέλος προσπαθεῖ νὰ καθορίσῃ τὰς ψυχικὰς διαφορὰς, αἱ ὅποια ὑφίστανται μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τῶν ἀνηκόντων εἰς διαφόρους τάξεις καὶ ἐπαγγελματικούς ὁμίλους μιᾶς αὐτῆς κοινωνίας, καὶ ὀνομάζεται **Ψυχολογία τῶν τάξεων**. Ὅθεν ἡ διαίρεσις τῆς Ψυχολογίας εἰς κλάδους γίνεται κατὰ τὸ ἑξῆς σχῆμα :

A' ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΚΟΥ ΨΥΧΙΚΟΥ ΒΙΟΥ

I. Ἀτομικὴ Ψυχολογία.

1. Ψυχολογία τοῦ ἀνθρώπου.

α) Γενικὴ Ψυχολογία.

β) Εἰδικὴ Ψυχολογία (Ψυχολογία τοῦ παιδίου, τοῦ ἐφήβου, τοῦ γέροντος, τοῦ ἀνδρός, τῆς γυναίκας).

γ) Ψυχολογία τῶν ἀτομικῶν διαφορῶν.

2. Ψυχολογία τῶν ζώων.

Καὶ αὕτη διαίρεῖται εἰς γενικὴν, εἰδικὴν καὶ Ψυχολογίαν τῶν διαφορῶν.

3. Συγκριτικὴ Ψυχολογία.

Ἀσχολεῖται μὲ τὴν σύγκρισιν ἀνθρώπου καὶ ζώων.

II. Ὁμαδικὴ Ψυχολογία.

1. **Κοινωνικὴ Ψυχολογία**: Ἐρευνᾷ τὰς ψυχικὰς ἐκδηλώσεις τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι διαβιοῦν ἐντὸς ὀργανωμένων συνόλων, κοινωνιῶν.

2. **Ἐθνολογικὴ Ψυχολογία** ἢ Ψυχολογία τῶν μεταξὺ λαῶν καὶ φυλῶν διαφορῶν.

3. **Ψυχολογία τῶν τάξεων** ἢ Ψυχολογία τῶν μεταξὺ ἀνθρώπων διαφόρων κοινωνικῶν τάξεων καὶ ἐπαγγελμαμάτων ψυχικῶν διαφορῶν.

B' ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΑΝΩΜΑΛΟΥ ΨΥΧΙΚΟΥ ΒΙΟΥ

(ἤτοι τῶν ψυχικῶς ἀσθενῶν ἀνθρώπων)

Ἡμεῖς κατωτέρω θὰ ἀσχοληθῶμεν μὲ τὰ στοιχεῖα τῆς **Γενικῆς Ψυχολογίας**.

Ἡ γνῶσις τῆς Ψυχολογίας εἶναι χρησιμωτάτη εἰς πάντα ἀνεπτυγμένον ἄνθρωπον. Αἰσθανόμεθα περιέργειαν νὰ γνωρίσωμεν τὸν περιστοιχίζοντα ἡμᾶς κόσμον καὶ νὰ μελετήσωμεν τοὺς νόμους, οἱ ὅποιοι διέπουν τὴν ζωὴν. Εἶναι λοιπὸν δυνατὸν νὰ ἀφήσῃ ἡμᾶς ἀδιαφόρους ἡ γνῶσις ἡμῶν αὐτῶν, ἡ μελέτη τοῦ ἰδίου ἡμῶν ψυχικοῦ βίου ; Διὰ τῆς Ψυχολογίας θὰ γνωρίσωμεν ἐπίσης βαθύτερον τοὺς ὁμοίους μας καὶ θὰ ρυθμίσωμεν ἐπὶ τὸ ὀρθότερον καὶ σκοπιμώτερον τὴν μετὰ τῶν συνανθρώπων κοινωνικὴν μας ζωὴν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὰ ἔργα τῆς Τέχνης καὶ τὰ μνημεῖα τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι προϊόντα τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας καὶ ἐξωτερικεύουν τὸν ψυχικὸν κόσμον τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι τὰ ἐδημιούργησαν καὶ τῶν λαῶν, οἱ ὅποιοι εὔρον εἰς αὐτὰ τὴν ἔκφρασιν τῶν πνευματικῶν τῶν ἐπιδιώξεων, βαθύτερον θὰ εἰσδύσωμεν καὶ εἰς τὸ νόημα τῶν ἔργων τούτων, ὅταν ἐκ τῆς Ψυχολογίας διδαχθῶμεν πῶς νὰ ἀναλύωμεν καὶ νὰ ἐξηγῶμεν τὰ φαινόμενα τοῦ ψυχικοῦ βίου.